

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

XLII. De Cardinalibus Protectoribus plurium piorum locorum; Et de Iudicibus, qui per eos deputantur; Ac etiam de Protectoribus, & de Generalibus Religionum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

lorum, quæ sint Collegiæ, unde habeant Canonicos, Beneficiatos, Clericos, & servientes, ideoque pariter habent Vicarium generalem, qui Prælatus esse solet, cum eadem cognitione privativa; Cum illis tamen moderationibus respectu Vicarii Urbis, quæ in rerum jurisdictionalium sede insinuatur; *tit. de jurisd. discurs. 34.* Quamvis enim in omnibus titulis eadem sit potestas vel jurisdictio; non tamen idem est effectus ex defectu subiecti.

Tribunalis considerabilis figuram constituit illud, quod regit Cardinalis Decanus per seipsum, vel per ejus Auditorem, ratione Episcopatus Hostiensis, dum habet plenam jurisdictionem, tam in temporalibus, quam in spiritualibus in Veliterna Civitate, occasione appellationum, & recursum à Governatore seu Vicario generali, ita gerendo etiam munus Præfecti Signaturæ super modo committendi; Aliorum etiam quinq; Episcopatum cardinalitiorum jurisdictione est in spiritualibus tantum; Unde propterea non resultat eadem figura, quoniam licet Episcopus Portuensis, qui est Vicedecanus aliquam quoque habeat jurisdictionem in temporalibus, at tamen de facto modica est ex defectu subiecti, ob exiguum numerum incolarum in loco.

Speciem autem Tribunalis, & ad instar constitutæ seu habere videtur ille Cardinalis, qui fit commendatarius Abbatie Farfensis, non solum ob jurisdictionem ordinariam, cum clero, & populo multorum oppidorum existentium intra præfatæ Abbatie limites, sed etiam ob frequentes controversias, quæ cadunt super illorum incolarum bonis, dum omnia sunt emphyteutica, & de directo dominio ejusdem Abbatie, atque ad ipsum Abbatem seu Commendatarium pertinet deputare Judices in omnibus instantiis; Et quando agitur de causis gravibus, deputare solet unum ex Rotæ Auditoribus, unde propterea illæ causæ, quas in Rota disputatas esse probant quamplures decisiones Farfenses, quas in ista emphyteutica materia habemus, ex istius Abbatis vel commendatarii deputatione cognoscuntur; *tit. de feud. disc. 5. 2. & tit. de emphyteuf. disc. 8. & in supplemento.* Ut etiam proportionaliter contingit in plerisque aliis Abbatibus, quæ sunt nullius, & in quibus Cardinales eandem habent jurisdictionem & potestatem, ut præsertim sunt, Abbatie Pontiani, & S. Eusebii, ac etiam Sublaci, & similes, quoniam ob residentiam, quam Abbates, vel Commendatarii habent in Urbe, ita tot Tribunalium figuram facere videntur.

Prout etiam de facto eandem figuram facere videntur aliqui Barones & Magnates, qui castra, & loca jurisdictionalia habeant, dum, cum bene regulato ordine, retinent Auditores, aliosque ministros, atque statutis cujuslibet mensis vel hebdomadæ diebus tenent Congregationes, in quibus audiuntur vassallorum recursum, & quærelæ adversus gravamina, quæ à Governatoribus aliisque inferioribus Judicibus inferantur, quod commendabilem introductionem, & usum redolet.

* * *

* *

DISC. XLII.

De Cardinalibus Protectoribus plurimum piorum locorum; Et de Judicibus, qui per eos deputantur; Ac etiam Protectoribus, & de Generalibus Religionum.

SUMMARIUM.

1. **Q**uod in Urbe adsint multa pia loca cum Judicibus particularibus.
2. De Iudice Montis pietatis.
3. De Iudice Hospitalis Sancti Spiritus in Saxia.
4. De aliis Hospitalibus habentibus Iudices particulares.
5. De Iudice Societatis Annuntiatae.
6. De illo Hospitalis Sancti Sixti.
7. De illo Neophitorum.
8. De Iudicibus aliorum Conservatoriorum, vel Monasteriorum.
9. De Protectoribus Almae Urbis Laurentiana.
10. De Protectoribus Cappellarum Sixtinae & Paulinae.
11. De Protectoribus Religionum.
12. De Generalibus Religionum.
13. De Iudice Monasterii Converteriarum Urbis.

Quamplura pia loca, ex Apostolicis indulgentiis reguntur sub protectione Cardinalium, vel sub administratione Prælatorum cum plena jurisdictione in iis, quæ ad ipsa loca, eorumque personas, & bona, pertinent, adeo ut tot Tribunalium speciem seu figuram constituere videantur, cum Iudicibus ac Notariis, quæ omnia difficile est singillatim, ac distincte recensere; Tum ob deficientem notitiam; Tum etiam quia nimiam evagationem, ab aliquo tædio non immunem, id pareret; Quare agendo de notabilioribus.

Hujus naturæ est, præsertim Mons pietatis, qui circa æconomica regitur per nobilium secularium Congregationem, cum præsentia unius Prælati, qui pro moderna praxi, esse solet Thesaurarius generalis, atque habet Cardinalem protectorem, qui deputat Iudicem aliquem Prælatum & frequentius aliquem Rotæ Auditorem, cum cognitione causarum pertinentium ad eundem Montem; Et præsertim super modo solvendi illas pecunias, quæ in ejus banco deponantur, sub aliquo vinculo, vel conditione; Sive ubi, defunctis iis, qui deposita fecerunt, contingat solvi debere hæredibus vel aliis, in quos dispositum fuerit; Vel an mandata Iudicum ordinariorum super consignatione pecuniarum exequi debeant; Idemque respectu pignorum ac aliarum contingentiarum: Nec non respectu ministrorum & operatorum ejusdem Montis tam circa administrationem banci, quam etiam circa custodiam pignorum de hoc Monte pietatis Urbis ejusque regimine & Iudice habetur sub *tit. de tutor. & administrator. disc. 1. 5. tit. de credito disc. 67. de testam. disc. 40. tit. de Miscellan. Ecclesiast. disc. 36.*

Hospitale Sancti Spiritus in Saxia, quod administratur per aliquos Religiosos illius ordinis, qui figuram faciunt clericorum secularium, cum

cum signo cujusdam crucis albæ in pectore, sub majori præsentia & administratione Prælati, qui Perceptoris nomen seu titulum habet, quoniam suum habet judicem particularem, qui est Prælati, & frequenter Rotæ Auditor, cum jurisdictione in causis ministrorum & servientium, aliorumque officialium, ac etiam bonorum juxta facultates contentas in Apostolicis indultis, circa quas generaliter respectu omnium aliorum locorum certa regula statui non potest cum diversas habeant circumstantias pro indultorum diversis tenoribus, *de quæstionibus disputatis coram isto judice habetur tit. de locat. & conduct. disc. 50. tit. de fideicommiss. & alibi.*

Idemque habetur in plerisque aliis Hospitalibus, nempe; Sancti Jacobi Incurabili; Sanctissimæ Trinitatis peregrinorum & convalescentium; S. Rocchi; Salvatoris, Consolationis, & aliorum in quibus, & præsertim in tribus prioribus, adsunt Judices, qui esse solent etiam Prælati.

Particularem quoque Judicem deputatum à suo Cardinali Protectore, cum magna auctoritate & figura Tribunalis, habet insignis Archiconfraternitas Annuntiata, ob continuas controversias quæ contingunt, occasione dotium, quas ipsa in tam magno numero distribuit pauperibus puellis, juxta ea quæ, super civilibus quæstionibus, in dotali materia insinuantur; *tit. de dote disc. 7. & seq.* Ac etiam super earumdem dotium conservatione, vel assecuratione, adversus creditores ipsarum puellarum, quod etiam contingit in plerisque aliis piis Societatis simile institutum proficientibus; Nempe (ex.gr.) Consolationis; S. Hieronymi Charitatis; Crucifixi. Beatæ Mariæ de Planctu; Beatæ Mariæ de Monte Carmelo; Rosarii, cum plerisque aliis in magno numero.

Considerabilis videtur jurisdictio Cardinalis Protectoris Hospitalis Senum, sub invocatione S. Sixti, quod à Sixto Quinto erectum fuit, dum duplicem deputat Judicem, unum scilicet civilem, & alterum criminalem, cum jurisdictione in universo Statu Ecclesiastico, singulisque locis, in iis quæ concernant bullam alearum lusoriarum, quod ex Apostolica concessione, ejusdem Pontificis Sixti obtinet, quoniam ita huic foro privative, cum exemptione ab aliis, subiacent, Appaltatores, ac sub appaltatores, Commissarii, & alii ministri circa ministerium hujusmodi alearum, aliquibus provinciis, vel Civitatibus exceptis, ut in Regalium sede pluries insinuatur, *titul. de Regal. discurs. 79. 80.* Ac etiam in Urbe & locis adjacentibus aliquam habet jurisdictionem super iis quæ concernunt consimilem gabellam, quam ex ejusdem Pontificis concessione possidet, super lignis, tam combustibilibus, quam fabrilibus, sive per Flumen, sive per terram introducuntur, & super quibusdam aliis speciebus, quæ per ejusdem fluminis navigationem introducuntur, ut in eadem Regalium sede habetur mentio, & sic est quædam jurisdictio, quæ latius patet, dum restricta non est ad solas personas loco pio additas sive ad sola bona differentia quæ ab ipsis possideantur, ut in aliis contingit. *de isto hospitali diciturque appaltibus tit. de Regal. disc. 79. & duob. seqq. & alibi.*

Prout etiam alicujus latitudinis, & præsertim cum populo Hebræorum vivente in Urbe,

aliisque partibus Status ecclesiastici, est jurisdictio Cardinalis Protectoris Collegii Neophytorum, dum ultra illam, quam habet cum personis in eo collegio viventibus, ejusque servientibus ac ministris, & in iis, quæ concernunt bona, & jura ab eo possessa, jurisdictionem habet cum dictis Hebræis in illis, quæ concernunt personas eorum, qui ad Christianam fidem conversi sint, ac circa bona & jura ad eos pertinentia quæ cum aliis Hebræis possideantur, sive ex successione in eos obveniunt; Vel quod eos neophytos à pio proposito avertere satagant.

Item multa similia adsunt loca pia, & Monasteria seu puellarum Monasteria, & Conservatoria, quæ ex Apostolico indulto tuos habent Protectores, à quibus Judices particulares deputantur, cum simili cognitione, seu jurisdictione privativa; Ut sunt (ex.gr.) Hospitale amicum; Collegium orphanorum; Conservatoria puellarum SS. Quatuor & S. Euphemie; Monasterium Sanctæ Sufannæ; Ac etiam Academia Pictorum complexivæ plurium exercitorum, quæ tendant in idem vel approximant, ut in Regalium sede advertitur; *tit. de Regal. disc. 99.* Et pleraque alia, quæ forsitan tædiosum esset minutatim reassumere.

Collegium Germanicum est sub protectione quatuor Cardinalium, atque habet suum Judicem particularem privative, cum amplis facultatibus, aliaque similia adsunt.

Nimium ampla, & considerabilis jurisdictio, omnibus præmissis major, in provincia tamen Marchiæ, aliisque locis adjacentibus, potius quam in Curia, est illa Cardinalis Protectoris Almæ Domus Lauretanæ; Et de qua particulariter agitur in rerum jurisdictionalium sede, ubi videri poterit. *tit. de jurisdict. disc. 33.*

Ibique etiam agitur de jurisdictione Cardinalium Protectorum duarum insignium cappellarum existentium in Basilica Sanctæ Mariæ majoris, Sixtinæ scilicet, & Paulinæ, adeo ut sub quæstione sit, an constituent territorium separatum ab ipsa Basilica ex ibi deductis; *tit. de jurisdict. 35. & 19.* cum plerisque similibus protectionibus quæ sunt in usu.

Quamvis enim regula sit, quod protectio non tribuit jurisdictionem, vel fori competentiam; Attamen illa ex Apostolicis indultis recipit limitationem, quæ varia est, pro ipsorum indultorum majoris, vel minori amplitudine, ideoque certa regula desuper statui non potest.

Adsunt quoque Cardinales Protectores Religionum quibus quædam jurisdictio, quamvis non contentiosa, sed eo more, qui inter Religiosos adhibendus est, competit, atque ejus exercitium, solet esse, majus, & minus, pro ipsorum Protectorum genio, vel stylo, super religiosorum recursibus adversus superiores; Aliqui etenim consuetudinem habere solent se ingerendi in omnibus, etiam minutis, gerendo potius partes superiorum, ac Prælatorum localium; Alii verò (& commendabilis) gerunt partes Protectoris, protegendo scilicet Religionem, ejusque jura, & privilegia tuendo, ac etiam in gravibus occurrentiis invigilando, cum regulis prudentialibus potius, quam cum jurisdictionalibus, ne subditi à superioribus opprimantur; Ac etiam

ut

ut illis occurrat inconvenientibus, quæ Religionis in universum præjudicare possunt.

Quandam Tribunalium speciem constituere seu figuram facere videntur, in forma tamen magis extrajudiciali, & non contentiosa, superiores Generales Religionum, qui pro magna parte resident in Curia, apud Pontificem, cognoscendo, & decidendo controversias, quæ inter Religiosos occurrant, & quorum plerique à Provincialibus, vel localibus superioribus, se oppressos opinantes, ad Generalem recurrere solent, ejusque conspectui se præsentare, sive coram eo se constituere, quandoque se constituendo formiter in carcere, adeò ut transportato processu, adhibeatur formalis cognitio causa.

Frequentiores autem disputationes, etiam forensi more, cum Advocatis, & Procuratoribus, ac Affessoribus respectivè, haberi solent occasione electionum, quæ in partibus sequantur, superiorum Prælatorum provincialium, & localium, quæ ipsius Generalis confirmationem de necessitate exigunt, unde propterea electio non sit pacifica, ideoque pro frequentiori praxi illa factionaria minor pars quæ succubuit eam, impugnare solet, ut infirmam potius quam confirmam sit, hujusmodi disputationes assumendo coram Generali, priusquam adeatur Sacra Congregatio Regularium, ut de ipsa agendo superius insinuatam est; Idque præsertim pro frequentiori praxi contingere solet in Religionibus S. Dominici, & Minorum Observantium, ut in rerum regularium sede advertitur. *tit. de Regular. disc. 10. & seqq.*

Monasterium Mulierum Pœnitentium, quæ vulgò Convertitæ nuncupantur, suum habet judicem cum Notario, & fideali aliisque ministris super necessaria successione illarum mulierum quæ vitam inhonestam ducunt juxta ea, quæ in sede testamentorum, & alibi insinuatur. *tit. de testament. disc. 37.*

DISC. XLIII.

De foro militari, sive de jurisdictione Generalis Ducis S. Romanæ Ecclesiæ; Ac etiam Ducis trirremium; Et Custodis Arcis Adriane vel S. Angeli; Et Commissarii armorum.

S V M M A R I V M

- 1 **Q**uare Papa retineat Milites, & adhibeat arma.
- 2 De Capitaneo generali militia terrestris.
- 3 De illo trirremium.
- 4 De Castellano S. Angeli.
- 5 De Prælato Commissario armorum.
- 6 De jurisdictione ducum, & de foro militari.
- 7 De eodem Castellano S. Angeli.
- 8 De Curia Burgi.
- 9 De Curia Marscalli, vel Sabellorum.
- 10 In quo differant milites Papa ab aliis militibus.

Quamvis Summus Pontifex, sit Princeps ecclesiasticus, & pacificus, qui ab armorum usu, quò magis fieri potest, abstinere quoniam Ecclesia Dei non est gubernanda more castrorum, atque arma clericorum sunt, vel esse debent, orationes, lacrymæ, & jejunia, ideoque præcipuum Pontificis munus in eo versetur, ut alios Principes Christianos, in pace conservet atque bella inter eos componat; Attamen cum sit etiam Princeps temporalis ditionis Ecclesiæ, quæ ex notabili Italia parte constituta est, ultra ditionem Status Avenionensis, & Comitatus Venetini; Hinc proinde cogitur (quamvis invitus) milites, eorumque Duces habere; Tum ad coercendos subditos inobedientes, & potentes; Tum etiam pro defensione, ab hostibus fidei Ecclesiæ, & ab aliis, qui principatus quietem turbare vellent.

Habet itaque more aliorum principatum, Ducem Generalem universæ militiæ terrestris; Tam scilicet illius, quæ in singulis locis ex illa populi parte, quæ huic ministerio, magis apta sit, & qui milites vulgò de militia dicuntur, Quam eorum qui in arcibus retineantur, qui dicuntur præfidiarii; Ac etiam eorum qui pro extraordinariis indigentis conducuntur, ac retineantur, vulgò de *leva*, nec non militum pro custodia ipsius Papæ.

Alium quoque habet Ducem generalem classis maritimæ trirremium, cui, juxta varios Pontificum stylos, committi etiam solet custodia locorum maritimorum, cum id tendere videatur ad eundem finem, ob quem ista classis trirremium retinetur, occurrendi scilicet incursionibus infidelium & pyratum; Aliumque habet qualificatum militare ministerium seu officialem majorem, qui deputatur ad custodiam Arcis S. Angeli, sub nomine, seu titulo Castellani.

Prout etiam, deputari solet unus ex Camera Apostolicæ Clericis, qui Commissarius armorum dicitur, tanquam species Consilarii seu Affessoris dicti Ducis Generalis militiarum.

Habent itaque isti Duces utriusque terrestris & maritimæ militia, illam jurisdictionem quam ubique connaturalem habere videntur, cum inferioribus Ducibus, ac militibus, juxta regulas fori militaris, quæ tamen ubique non sunt uniformes, dum majores, vel minores facultates, à singulorum principatum legibus, & styliis pendent; Unde desuper apud Doctores, quæstiones haberi solent, & præsertim circa prædictas locales militias, quæ ex populo electo singulorum locorum constituuntur, utque more reliqui populi, in eorum domibus vivunt, an scilicet, & quando inter iste forus militaris privativè ad Judices ordinarios locorum, à quibus exemptionem obtineant, quod aliquantulum in jurisdictionum sede insinuatur. *tit. de jurisd. disc. 78. & aliquid eod. tit. disc. 33. Rovit. in rubric. pragm. 1. de militibus.*

Custos autem dictæ Arcis S. Angeli, non solum habet jurisdictionem, cum militibus præfidiariis, aliisque officialibus, & ministris, qui in ipsa arce vivunt, sed etiam cum plerisque artificibus, & aliis per Urbem sparsis, qui ea gerant